

ביאור נפלא של ה"ישמח משה"

בפסוק "אתם נצבים היום" גילה משה איך להפוך את כל הקללות לברכות

ומתוך דברות קדשו ב"דרשות חתם סופר" (חלק א דף פט טור א ד"ה ונבוא) משמע, כי דבר זה קבלה בידו מרבותיו: "מקובלים אנחנו, כי קמ"ז שנות יעקב מגינים על תוכחה שבתורת כהנים מ"ט ושבמשנה תורה צ"ח, עולה קמ"ז שהם כ"א שביעיות קללות [כלומר כ"א פעמים ז' בגימטריא קמ"ז], ויתפכו לברכה על ידי שנותיו של יעקב".

בענין זה ראוי להביא מה שכתב ב"חלק יצחק" (פרשת ויחי) לפרש בזה דברי הפייטן האלקי בתפלות לימים הנוראים: "באין מליץ יושר מול מגיד פשע, תגיד ליעקב דבר חק ומשפט, וצדקנו במשפט המלך המשפט". וצריך להבין למה הזכיר דוקא את יעקב. וביאר שם על פי המבואר כי יעקב אבינו בזכות קמ"ז שנותיו מגן על ישראל מן קמ"ז הקללות.

הנה כי כן זהו פירוש הפיוט: "באין מליץ יושר מול מגיד פשע", שאין מליץ יושר מול המקטרג המגיד פשע ורוצה לעורר ח"ו על ישראל קמ"ז קללות שבפרשיות התוכחות, "תגיד ליעקב דבר חק ומשפט", שתעורר זכותו של יעקב אבינו שחי בקדושה ובטהרה קמ"ז שנים, ועל ידי זה: "וצדקנו במשפט המלך המשפט" עכד"ה.ק. אלא שעתה ראוי לבאר מדוע באמת דוקא יעקב אבינו בקמ"ז שנותיו מגן על ישראל מקמ"ז הקללות.

סוד הגאולה רמוז

בשתי הקללות הקשות ביותר

רחש לבי דבר טוב לבאר כל זה, על פי הקדמה יקרה ממשנתו הטהורה של ה"ישמח משה", אשר דיבר בקדשו לבאר דברי המדרש אגדה הנ"ל שהביא רש"י: "לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים... הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו", וצריך ביאר מה שהזכירו: "מאה קללות חסר שתיים", ולא הזכירו בפירוש: "תשעים ושמונה קללות".

הנה כי כן זהו פירוש הכתוב: "אתם נצבים היום" בראש השנה "כולכם לפני ה' אלקיכם", כי כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, "ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל", בלי יוצא מן הכלל, ויש המוסיפים כי התורה רמזה לנו בכך, כי כדי לצאת זכאי בדין צריך שיהיו כולם באחדות: "כולכם לפני ה' אלקיכם", כי האחדות היא סגולה נפלאה להמתיק כל הדינים. וראוי להתבונן מהו ביאור ההגדרה של ראש השנה בתואר "היום", ומהו הלך שעליו ללמוד מתואר זה בדרך עבודה.

קמ"ז שנים של יעקב אבינו מגינות על קמ"ז קללות

נקדים להתבונן במה שהביא רש"י בפרשת נצבים (כט-יב), לפרש תיבת "היום" שנזכרה בפסוק: "אתם נצבים היום", בשם מדרש אגדה:

"למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם, אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום, ולא עשה אתכם כליה, והרי אתם קיימים לפניו. היום, כיום הזה שהוא קיים והוא מאפיל ומאיר, כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם, והקללות והיסורין מקיימין אתכם ומציבין אתכם לפניו".

והנה מצינו חידוש גדול בדברי ה"חתם סופר" (ד"ה אתם נצבים), כי יעקב אבינו שחי בעולם הזה קמ"ז שנה, מגן בקדושתו על מ"ט קללות שבפרשת בחוקותי וצ"ח קללות שבפרשת כי תבוא שהן ביחד קמ"ז קללות, ובלשון קדשו: "דשנותיו של יעקב קמ"ז, וכתבו תוספות פרק ערבי פסחים (דף קיז. ד"ה ה"ג) שכנגדן קמ"ז מזמורים בתהלים עיין שם, והם יכולים להגן על מ"ט שבתורת כהנים וצ"ח במשנה תורה שהם גם כן קמ"ז".

שבת קודש הבאה עלינו לטובה היא השבת האחרונה בשנה זו לפני ראש השנה, הנה כי כן דבר בעתו מה טוב לקשר את הקריאה בשתי הפרשיות נצבים-וילך עם ההכנה לקראת ראש השנה הבאה לקראתנו לשלום לטובה. ונפתח להתבונן במה שבחר משה רבינו להזכיר בפתיחה לשתי הפרשיות נצבים-וילך מילת "היום". בפרשת נצבים פתח משה רבינו באומרו (דברים כט-ט): "אתם נצבים היום" כולכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל". וצריך ביאר לשם מה הזכיר תיבת "היום".

וכן בפרשת וילך פתח משה רבינו (שם לא-א): "וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל, ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום' לא אוכל עוד לצאת ולבוא". וכבר עמדו שם על כך חכמינו ז"ל בגמרא (ר"ה יא.): "ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, ומה תלמוד לומר היום, היום מלאו ימי ושנותי, ללמדך שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום מחודש לחודש, שנאמר (שמות כג-טו) את מספר ימיך אמלא". ועדיין צריך ביאר לשם מה הזכיר משה לישראל באומרו "היום", ללמדם שהיום מלאו ימיו ושנותיו.

פתח דברינו יאיר במה שמבואר כמעט בכל ספרי החסידות [תולדות יעקב יוסף], "מאור עינים", "זרע קודש", "אור המאיר", "ערבי נחל", "תפארת שלמה", "ישמח משה", "מאור ושמש" ועוד] כל אחד על פי דרכו בקודש, כי פסוק זה: "אתם נצבים היום" רומז על ראש השנה, על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת בא לב): על הכתוב (איוב א-ו): "ויהי היום ויבוא בני האלהים להתייצב על ה' ויבוא גם השטן בתוכם. ויהי היום דא ראש השנה דקוב"ה קאים למידן עלמא". פירוש, "ויהי היום" זה ראש השנה שהקב"ה עומד לדון את העולם, הרי מבואר כי מילת "היום" היא רמוז על ראש השנה.

חתם סופר: "מקובלים אנחנו כי קמ"ז שנות יעקב מגינים על תוכחה שבתורת כהנים מ"ט ושבמשנה תורה צ"ח עולה קמ"ז"

**אליהו גילה לרשב"י שהגאולה רמוזה בקללות:
"בבוקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בוקר"**

**יערות דבש: שורש הגאולה הוא שיעבוד אדם את ה'
כאילו היום הוא יום האחרון שלו בעולם הזה**

**ישמח משה: "אתם נצבים היום", ביטול כל הקללות הוא
בזכות שיעבוד אדם את ה' כאילו הוא יום האחרון**

הוא מרומז בפסוק והיו חייך תלואים לך מנגד, שכל שעה אתה עלול למות, ופחדת יום ולילה אולי עכשיו הזמן, ולא תאמין בחיך, כי כל שעה זמנא, ואם כן תחזור בתשובה, וזו תהיה צמיחת הפורקנא, כי הכל [תלוי] בתשובה."

"אתם נצבים היום" כאילו אתם חיים רק היום

על פי דברי ה"יערות דבש" מבאר ה"ישמח משה" כמין חומר, מאמר המדרש שהביא רש"י: "לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו". הביאור בזה כי באמת ישנן מאה קללות בפרשת כי תבא, אך שתיים מהקללות היותר קשות הן בפסוקים: "והיו חייך תלואים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחיך, בבוקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בוקר מפחד לבבך אשר תפחד וממראה עיניך אשר תראה". הרי לנו שתי קללות, קללה אחת: "בבוקר תאמר מי יתן ערב", וקללה שנייה: "ובערב תאמר מי יתן בוקר".

הנה כי כן זהו ביאור המדרש: "לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבתורת כהנים", כי באמת מאה הקללות הן חסר שתיים, כי שתי קללות אלו: "בבוקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בוקר", הן למעשה ברכות גדולות לרמז על שורש הגאולה כמבואר, אולם כאשר שמעו ישראל קללות אלו לא הבינו שהן ברכות, על כן "הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו", כלומר על שתי הקללות הללו אמרו, מי יוכל לעמוד במצב של סכנת מות בכל רגע.

על כך אומר המדרש: "התחיל משה לפייסם, אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום, ולא עשה אתכם כליה, והרי אתם קיימים לפניו". ביאור הדברים, כי בדברים אלו ביקש משה

היה באמת יודע כי זהו היום האחרון שלו, הרי ברור שהיה ממלא את כל היום בעסק התורה ובעבודת ה', וכמו שמיטיב ה"ישמח משה" לבאר דברי ה"יערות דבש" בלשון קדשו:

"ואני אמתיק דבריו, כי בהיות האדם חושב באמת שאין לו לחיות רק אותו היום, ומי פתי יסור הנה שלא לשימו רק בעבודת ה' בלב שלם, וכל הון בוז יבוז לו, כי מה בצע בדמי ברדתי אל שחת, ועל דרך שמפרשין (סליחות לערב ראש השנה) אדם איך יזכה בכל יום למות מחכה והבן."

ומכל שכן אם יעלה בלבו שלא עבד עדיין השי"ת מעודו, וכל חייו וימיו עברו באפס תקוה, ואין לו רק אותו היום ויוכל לקנות בו עולמו אם ירצה, ואם יאבדה אזי הוא נאבד לעולם ולעולמי עולמים, בודאי יתעורר באהבה עזה ויראה נפלאה, לעבוד ליצרו בכל כוחו ואונו, ואם יהיה על בחינה זו בכל הימים, דודאי הוא צדיק גדול מאד אין ערוך אליו".

נחזור לדברי ה"יערות דבש" שמבאר לפי זה, איך רמוזה הגאולה בפסוק זה: "והיו חייך תלואים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחיך". כי הן אמת שקללה זו היא הקשה מכולן, שאין לאדם מנוחה אפילו יום אחד, וכל יום הוא מפחד שמא ימות, אולם דוקא בקללה זו טמון המפתח לגאולתן של ישראל.

וביאור הענין הוא כי דוקא בקללה זו הקשה מכולן, רמז הקב"ה שהתיקון לכל הקללות הוא בכך, שיצייר האדם בדעתו שזה הוא היום האחרון שלו בכל ימי חייו, ועל ידי זה מובטח שיקיים את דברי רבי אליעזר שיעשה תשובה שלימה באותו יום שמא ימות למחר, ועל ידי זה נזכה לגאולה כמבואר בגמרא (יומא פו:): "גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה".

הנה כי כן מסיים ה"יערות דבש" בלשון קדשו: "וזהו רזא דפורקנא שהיא התשובה,

עוד צריך ביאור להבין משמעות הנחמה שניחם משה רבינו את ישראל באומרו: "אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום, ולא עשה אתכם כליה, והרי אתם קיימים לפניו", איך מתבטל בכך הפחד הגדול שהיה לישראל, מכל הקללות הנוראות שנזכרו בתורה על ביטול מצוות התורה, שהרי לא יעלה על הדעת ח"ו לומר שנכתבו סתם.

וביאר הענין על פי מה שמצינו מאמר פלא בזוהר חדש (פרשת כי תבא דף ס טור א), כי אליהו הנביא זכור לטוב נתגלה אל רשב"י במערה בשליחותו של הקב"ה, כדי לגלות לו כל ההבטחות ונחמות של ישראל, הטמונות בתוך הקללות של פרשת כי תבא:

"אמר ליה רבי שמעון, באן אתר אתר אתגלייא פורקנא דישראל בהני קללות, אמר, אשגח ודייק דוכתא בישא מכלהו תמן הוי. אשגח ודייק ואשכח, דכתיב (דברים כח-טו) והיו חייך תלואים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחיך, ואף על גב דידעי חבריא זמן, אינון חיים תלוין קמן וספיקן, ועיקרא איהו ויצבן מילין".

והנה תרגום המאמר בלשון הקודש:

"אמר ליה רבי שמעון [לאליהו], באיזה מקום נגלתה גאולתן של ישראל באלו הקללות, אמר [לו אליהו], תשגיח ותדייק במקום הרע מכולן שם היא, השגיח [רבי שמעון] ודייק ומצא [שהמקום הוא במקרא] שכתוב (דברים כח-טו) והיו חייך תלויים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחיך, ואף על פי שידועים החברים הזמן, אותם חיים תלויים לפניהם בספק, ועיקר הוא ונכונים הדברים".

ביאור נשגב של ה"יערות דבש"

והנה בהשקפה הראשונה הדבר חתום וסתום איפה מצינו רמז על הגאולה בפסוק זה: "והיו חייך תלואים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחיך". אולם מצינו ביאור מתוק על כך ב"יערות דבש" (ח"ב דרוש יא ד"ה בזוהר חדש), על פי מאמרם בגמרא (שבת קג:): "תנן התם רבי אליעזר אומר, שוב יום אחד לפני מיתתך, שאלו תלמידיו את רבי אליעזר, וכי אדם יודע איזהו יום ימות, אמר להן, וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר, ונמצא כל ימיו בתשובה".

נמצינו למדים מזה כי כאשר איש ישראל רוצה לעבוד את ה' בתשובה שלימה ובמעשים טובים, העצה על כך היא שיצייר בדעתו, כי יום זה הוא היום האחרון בכל ימי חייו, ואם

ומאזני משפט לה'. ולפי זה הא דאמרינן (ר"ה כז.) כמאן מצלינן האידינא, זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון, כרבי אליעזר [שבתשירי נברא העולם], על יצירת אדם קאמרינן, אבל בכ"ה באלול תחילת בריאת העולם הוא".

אדם הראשון חטא רק מצד הנשמות שהיו כלולות בו

נמצינו למדים מדברי הר"ן על פי המדרש, כי ראש השנה הוא יום הדין משום שאדם הראשון חטא באותו היום, ועשה תשובה ביום הזה ויצא זכאי, והבטיח לו הקב"ה: "כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס". ויש להוסיף תבלין לבאר הקשר בין אדם הראשון ובנינו בניו, על פי מה שביאר האריז"ל כי אדם הראשון לא חטא מצד עצמו, כי אם מצד כל הנשמות שהיו כלולות בו, כמבואר ב"ספר הליקוטים" (פרשת האזינו):

"סיבת חטאו של אדם הראשון היתה, בסיבת הנשמות שהיו כלולים בו מכל מין ומין, מהם צדיקים מהם רשעים, מהם גזלנים מהם גרגרנים, ומצדם נתאווה לאכול מן העץ, אם כן לא היה מצדו כל כך חטא כי אם בסיבתם, ועם כל זאת עשה תשובה, כי לולי החטא היה נצחי לעולם, ובחטאו נאמר לו (בראשית ב-יז) כי ביום אכלך [ממנו] מות תמות".

מעתה יאירו עינינו להבין דברי הר"ן בשם הפסיקתא, כי ראש השנה הוא יום הדין לכל באי עולם, כי אדם הראשון נברא בראש השנה וחטא ביום זה באוכלו מעץ הדעת, והקב"ה דן אותו ביום זה וגזר עליו מיתה (בראשית ב-יז): "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות", וגם גזר עליו גזירת העמל על הפרנסה (שם ג-ט): "בזעת אפיך תאכל לחם".

הנה כי כן כיון שחטא עץ הדעת הוא בעצם החטא של כל הנבראים שהיו כלולים בו, לכן בכל שנה ביום זה מתעורר שוב אותו יום הדין, לבדוק כל אחד ואחד האם הוא עדיין ממשיך באותו מרד כנגד הצייווי של הקב"ה, כי אז ח"ו חלות עליו גזירות המיתה והעמל על הפרנסה, אולם אם הוא עושה תשובה ומתקן את דרכיו, כי אז הקב"ה סולח לו כמו שסלח לאדם הראשון, והאריך את חייו כדי שיוכל לתקן הכל על ידי עסק התורה ועבודת ה'.

בן איש חי: "כי ביום אכלך ממנו מות תמות", עצה טובה שיזכור כי יום זה עלול להיות היום האחרון שלו

"ואתם הדבקים בה' אלקיכם", העצה על כך היא לצייר במחשבתו: "חיים כולכם היום", שחי רק באותו יום

זוהר הקדוש: "ויהי היום דא ראש השנה", כי צריך לתקן בו מה שלא עבד את ה' כאילו חי רק "היום"

משיח אמר שיבוא: "היום אם בקולו תשמעו", אם יעבדו את ה' בכל יום כאילו יום זה הוא היום האחרון

הטעם שראש השנה הוא יום הדין לכל באי עולם

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם שראש השנה נקרא בתואר "היום", על פי יסוד נפלא שצריך לשנן ולזכור, להשכיל ולהבין מדוע ראש השנה הוא יום הדין לכל באי עולם, כי הן אמת שהעולם נברא בראש השנה כמו שאנו אומרים בתפלת מוסף לראש השנה: "היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים", אולם איזה קשר יש בין מה שנברא בו העולם ובין מה שהוא יום הדין לכל באי עולם.

אך הטעם האמיתי לכך הוא כמו שכתב אחד מן הראשונים הר"ן - רבינו נסים בפירושו על הרי"ף (ר"ה טז.) בשם המדרש, ולתועלת הענין נעתיק את הדברים בלשון קדשו: "ויש לשאול למה אדם נידון בראש השנה יותר מבשאר ימים, תירוץ דבר זה למדנו מדגרסינן בפסיקתא (פסקא כג) בשם רבי אליעזר, דתניא בכ"ה באלול נברא העולם.

וגרסינן תו התם בפסיקתא, נמצא אומר בראש השנה נברא אדם הראשון, שעה ראשונה עלה במחשבה, שניה נתייעץ [הקב"ה] עם מלאכי השרת, בשלשה כנס עפרו, בד' גבלו, בה' רקמו, בו' עשאו גולם, בז' זרק בו נשמה, בח' הכניסו לגן עדן, בתשיעית נצטווה [שלא לאכול מעץ הדעת], בעשירית סרח [לאכול מעץ הדעת], באחת עשרה נידון, בשתים עשרה יצא בדימוס [זכאי]. אמר לו הקב"ה זה סימן לבניך, כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס, וכל זה אימתי בחודש השביעי באחד לחודש".

ומסיים הר"ן: "ומכאן סמך למה אדם נידון בראש השנה יותר מבשאר ימים, ואף בשמים יש אות, שמזל החודש הזה מאזנים, כי בו פלס

לנחם את ישראל, ששתי קללות אלו הן למעשה ברכות, ורמז על כך באומרו לישראל: "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם".

כלומר תכלית העבודה היא שתציירו בדעתכם בכל יום ויום: "אתם נצבים היום", כאילו אתם חיים ונצבים לפני ה' רק היום, ועל ידי זה תתקנו ותבטלו את כל הקללות, אשר על כך רמזו הקב"ה דוקא בשתי הקללות היותר קשות מכל הקללות: "והיו חיך תלואים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחיך, בבוקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בוקר", כלומר שתעבדו את ה' כך כאילו אינכם יודעים אם תחיו מחר, ועל ידי זה תתקנו את כל מה שחטאתם.

וזהו ביאור הנחמה של משה לישראל: "התחיל משה לפייסם, אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום, ולא עשה אתכם כליה, והרי אתם קיימים לפניו". כל זה בזכות שתיקנתם את כל העוונות בתשובה שלימה, על ידי שעבדתם את ה' בבחינה זו של: "אתם נצבים היום", ובכח זה ביטלתם את כל הקללות והרי אתם קיימים לפניו, הרי לכם חיזוק נפלא איך לתקן ולבטל את כל הקללות. אלו תוכן דבריו הקדושים.

על פי האמור מפרש ה"יטב לב" (פרשת ויחי) הצוואה שהשאר יעקב אבינו לפני פטירתו לדורות עולם (בראשית מט-א): "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים". רמז להם יעקב אבינו בזה: "האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם", בגאולה העתידה באיזו זכות תקרבו אותה, "באחרית הימים", על ידי שכל הימים שאתם חיים בעולם הזה יהיו בבחינת "אחרית", כאילו זהו היום האחרון שאתם חיים, ועל ידי עבודת ה' בבחינה זו תזכו לקרב את הגאולה.

"כי ביום אכלך ממנו מות ממות" עצה נפלאה להתגבר על הנחש

ועתה בא וראה מה שכתב הגה"ק בעל "בן איש חי" בספר "חסדי אבות" על מסכת אבות (פ"ב מ"כ) לפרש מה שאמר הקב"ה לאדם הראשון: "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכלו ממנו כי ביום אכלך ממנו מות ממות". וצריך ביאור לשם מה הוסיף הקב"ה לומר לו: "כי ביום אכלך ממנו" - שימות עוד באותו יום, ומה היה חסר אם לא ימות באותו יום כי אם למחרת, האם אין זו סיבה מספקת להימנע מן החטא.

וכתב לבאר שהקב"ה נתכוון לרמוז לאדם הראשון על העצה הנ"ל, שיתגבר על הפיתוי של הנחש הקדמוני, על ידי שיצייר בדעתו: "כי ביום אכלך ממנו מות ממות", שזהו היום האחרון מימי חייך כי הוא עלול למות למחר, [ומה שלא מת באותו יום שאכל מעץ הדעת מבואר במדרש (ב"ר כב-א), כי על ידי תשובת אדם הראשון המיר הקב"ה היום של האדם עם יומו של הקב"ה שהוא אלף שנה, לכן חי אדם הראשון תתק"ל שנה כי שאר השבעים שנה מסר לדוד המלך].

על פי האמור הוא מוסיף לפרש כמין חומר רמז הפסוק (דברים ד-ד): "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום". כי אם יחשוב האדם בדעתו שעוד יחיה רבות בשנים, יתרשל מעבודת ה' בחשבו שעוד חזון למועד לתקן הכל בתשובה, לכן "ואתם הדבקים בה' אלקיכם", אם אתם רוצים להיות דבוקים בה' אלקיכם, העצה על כך היא: "חיים כולכם היום", שתציירו בדעתכם כאילו אתם חיים רק "היום", ועל ידי זה תעבדו את ה' בדביקות כראוי לאדם היודע שהוא נפרד היום מן העולם הזה עכדה"ק.

יומתק לבאר בזה מה ששינינו בגמרא (סנהדרין צח.), כי רבי יהושע בן לוי שאל את משיח אימתי יבוא, והשיב לו "היום", וכאשר עבר היום ולא הגיע, התלונן רבי יהושע בן לוי על כך לפני אליהו הנביא, והשיב לו אליהו שמשיח נתכוון לומר לו שיבוא (תהלים צה-ז): "היום אם בקולו תשמעו". לפי המבואר יש לומר שנתכוון

לומר, שאם יעבדו את ה' בבחינת "היום" כאילו אין להם חיים רק באותו יום, כי אז יתקן חטא עץ הדעת שנגרם על ידי פיתוי הנחש: "לא מות תמותון", ואז נזכה לגאולה שלימה על ידי משיח בן דוד.

בראש השנה צריך לתקן בחינת "היום"

הנה כי כן הרווחנו להבין הטעם שראש השנה נקרא בתואר "היום", כי היות שאדם הראשון נברא בראש השנה, ועוד באותו היום הוא וכל הנבראים שהיו כלולים בו חטאו בעץ הדעת, ולא זכרו את העצה שנתן הקב"ה לאדם הראשון: "כי ביום אכלך ממנו מות ממות", שיצייר בדעתו שאם יאכל מעץ הדעת ימות באותו יום.

לכן מאז בכל ראש השנה יושב הקב"ה על כסא דין לבחון מעשי בני אדם, אם הם מתגברים על היצר על ידי שמציירים בדעתם כי זהו היום האחרון שלהם בבחינת: "חיים כולכם היום", ועל זה כתוב: "ויהי היום ויבואו בני האלהים להתייצב על ה' ויבוא גם השטן בתוכם", ומפרש בזה הקדוש: "ויהי היום דא ראש השנה", כי השטן בא לקטרטג ח"ו על כך שלא עבדו ישראל את ה' בבחינת: "חיים כולכם היום".

מעתה יש לומר כי זהו פירוש הכתוב: "אתם נצבים היום" כולכם לפני ה' אלקיכם", כלומר בראש השנה שנקרא "היום", צריך כל אחד בלי יוצא מן הכלל לתקן הבחינה של "היום", שיקבל עליו מעתה לעבוד את ה' בבחינת: "חיים כולכם היום", כאילו היום הזה הוא יום האחרון מימי חייך, ובזכות תיקון חטא עץ הדעת יזכו לאריכות ימים ושנים טובות.

ויש לפרש בזה מה שאמר משה רבינו לכל ישראל בפרשת וילך: "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום". רמז להם משה בכך כי כל מאה ועשרים שנה שחי בעולם הזה היו בבחינת "היום", שבכל יום חשב שזהו היום האחרון שהוא חי בעולם הזה, ועל זה הוסיף לומר: "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", כי עד היום יצאתי ונפרדתי בסוף היום מן העולם הזה, ולמחרת כשראיתי שאני בחיים

באתי שוב לעולם הזה ללמד תורה לישראל, אולם היום שהוא היום האחרון באמת מימי חיי בעולם הזה: "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", כי הגיע זמני לצאת מן העולם הזה לעולם שכולו חיים בעולם הבא.

כיון שבאנו לידי כך הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה הקבלה של מרן ה"חתם סופר", כי יעקב אבינו בקמ"ז שנתו הגן על ישראל מקמ"ז הקללות, על פי המבואר ב"שער הפסוקים" (פרשת ויגש) כי יעקב אבינו היה גלגולו ותיקונו של אדם הראשון, ומקור הדבר בזהוה הקדוש (פרשת בראשית לה:): "דהא יעקב דוגמא דאדם הראשון הוה דיעקב שופריה דאדם הראשון הוה". ועל זה רמזו חכמינו ז"ל באמרם בגמרא (ב"מ פד.): "שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון".

יומתק להבין בזה דברי ה"יטב לב" שהבאנו לעיל, כי יעקב אבינו מסר לבניו השבטים הקדושים צוואה לדורות עולם: "האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם", בגאולה העתידה, "באחרית הימים", בזכות שכל הימים שלכם יהיו בבחינת "אחרית", כאילו זהו היום האחרון שאתם חיים, ולפי המבואר בחר יעקב אבינו גלגולו של אדם הראשון בעבודה זו, כדי לתקן חטא עץ הדעת שלא התבונן אדם הראשון כי זהו היום האחרון שלו.

הנה כי כן מטעם זה זכה דוקא יעקב אבינו אשר חי בעולם קמ"ז שנה, כאשר בכל יום צייר בדעתו שזהו היום האחרון שהוא חי בעולם הזה, להגן על ישראל מכל קמ"ז הקללות שבפרשת בחוקותי ופרשת כי תבוא, שהרי על ידי עקב נתגלה כי יש רק קמ"ז קללות ולא קמ"ט, כי שתי הקללות של: "בבוקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בוקר" הן באמת ברכות, שהרי טמון בהם סוד הגאולה על ידי שיתבונן האדם תמיד שיום זה הוא יום האחרון, ועל ידי זה ממתיקים ומבטלים את כל קמ"ז הקללות, ותתקיים בנו התפלה (ליל ראש השנה אחות קטנה): "תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה".

לעילוי נשמות הגאונים הצדיקים רבינו עובדיה בן גורגיה ורבי שלום חיים בן עליזה זצ"ל
נדבת דר. רפאל ולימור מהדב הי"ו

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com